

GAZETA

FRANCOISVANESE.

Văzută din nou pe zile ori, adesea: Miercuri și Sâmbătă.
 Văzută din nou pe săptămână, adesea: Miercuri. Pretu-
 ora este pe unu pnuu 10 f. m. c.; pe diumetate
 unu 5 f. in Iaintru Monarchiei.

Pentru țări străine 7 f. pe unu sem. pe ai anulu
 întregu 14 f. m. c. Se pronunța în tote parte
 imperatoarei, cum și în toți canoștii nostri DD. corr-
 espondinți. Pentru scrie „potiu” se ceru 4 cr. m.

Monarchia austriaca.

De sub D'umbră-v'a, 1853.

(Capetu). Rom uul are ingeniu! dara avemu și esemplu viu, moroverul veteranu colegiu de preparandia din Aradu! Acolo se duna tinerii numai de limba romana sciutori, si apoi sciintiele se'nvata în capacitate, eceptu si lauda, si se facu pedagogi verulci. Ba ster- area simțului nationale in Banatulu temisianu si in comitatul Aradului, înăi preparandiloru, din anii cei d'antei ai institutului, se pôte in- (si;*) de unde essia preparandi patruși penen adeneulu sufletului de spiritulu nationale a esentioseloru esortatiuni a unui Cichindealu, carele si luase de devisă: spargerea murulu ce violența lau edificatu între romani și romani sub steamatu invrasbitoriu de infratirea spre înăntarea comună**) asisderea inusletiti de sanitosele svaduri a unui Jurgovics, Mihutiu și Diacon-Loga — eo vedi bine co de la aptivitatea și simțulu nationale a profesoriloru depinde totu! — Profesorii mo- derni ai preparandiei nostre credu ca or forma si diu teneri, numai de limba romana conoșcatori, Pedagogi apti și zelosi. — Ero folosulu celu mai cardinalu ar fi, ca: s'ar aduna teneri în presențtia și dar tribui se asteptamu 10—20 de ani pene ce ne vomu provide tote scôtele cu pedagogi sistematice, și în scunt tempu am vede tenerimea populara scesa din ruditate și generatiunea nascuta cu un gradu mai apropiata de fericire, de catu cea precedentă. — Apoi eu credu ca neme s'ar bucura mai tare de catu insusi noi.

Domnulu inspeptoriu alu scoleloru distriptului militarlu alu Urbea- mare, canoniculu Josifu Silagianu, carele in cauza literaturci nationale atata au eceptu, cata si pre celu mai sceptecu inimicu tribue sa lu amutiesca. Domnulu Silagianu avemu d'a multiami ca avemu solietatea cititoare tenerimeii studinte din Urbea-mare. Acestia insusi direptiunea politiana — sinistru fiindu informata despre tendintiele tenerimeii — se opusese; inse informata prin energica midilocire cu sanitose argumente ale Domnulu Silagianulu se informa bine si soliatatea intra in viatia! —

Domnulu Silagianulu avemu da multiami înfiintirea salarieloru invetiatoresci in tote satutiile.

Ero oieptulu celu mai maninu, causa cea mai importanta intru aceste parti, causa gimnasiulu Beiusianu dela carele ne depinde pe acia viatia ori morțea culturala, pentru carele se'ncoșdara tote poterile un ra, inse fora de eceptu; — pentru manutuirea coruia cercaramu și o culepta, a careia rezultatu, dreptu nepasarea unora, o spunu pe facia! — pentru nepasarea Dloru paroci (lauda celoru alesi, cari in causa acesta escelara!) fu peachi un „fiasco.” — Dela unii misel, cu salariu de 300 f. m. c., cate 10—50 f. m. c. eru dela unii capitalisti și cu venituri de 800—2000 f. m. c. cate (of)! 5 f. m. c.; dela comune mesere de cate 40—50 de case, cate 20—200 f. m. c., ba este esemplu, de o comuna de 50 case ce sierbti cu base- rica sea in suma 400 f. m. c.! — apoi din contra: dela comune de 200—500 de case, care firisce sunt in periferii mai favo- rite de natura prin urmare mai potinte, cate: o — 5 f. m. c. si acesta ero dicu, prin napasarea Ddlor parochi deveni causa la atatu, catu guvernulu Diecesanu, macar apromisese, acum se rusuedi'a a arela la publicu rezultatulu culeptei atatu bucinate si de aice luminatu apare catu le pasa de naintare. — Causa acesta sauta

era mai desperata; pentru carea cei bine simțitori se topou, ero trun- cii se'grasou! — si altii rideu in pumni; — gandu tote incoșdarile și aplășirile unora esaporara fara eceptu. Bravulu Silagianulu, bar- batulu eceptuiei, in medloculu lui Augustu plecandu, in decursulu unei luni întregi, incepund diu Urbea-mare penen Viena, și de acolo in- derașu penen Urbea-mare in tote locuri, unde numai au judecatu a pute ajuta dulcei cause cu cunoscuta sea energi'a, cu curioșă au- dacia; ce i o inversa stralucita eruditiune și carea pro toti înaltii careștati barbati îi caracterisedia, — es dulcea sea elocente, cu sanitosa logica și cu bine insiratele arguminte pentru binele, condi- tiunatu dela careșcarea și luminarea romaniloru asemene celoru alti populi ai monarchiei, ca s'a nu devina cand-va erani unelte — au medlocitu, deasta-di gimnasiulu Beiusianu, in partite acosta parnasulu nostru este definitivu și sistematicu regulatu*). Maiestatea sea se indura a resolvi din fundulu studialoru 3530 f. m. c. pe tota anulu ca suplementu la fundatiunea gimnasiulu de memoritoriu eppu, seu mai înă parintele natiunei, Vulcanu fundata. Directorulu are pe anu 800 — fie eare dintre 12 DD. profesori: cei censurati cate 600. cei necensurati pene ce ce voru censura cate 500 f. c. — Acesta au corona toștitorulu Bravulu D. Silagianulu, carele de la providențtia ep vede a fi chiamatu spre a guvernă și a țerți pe populu. D'acosta au natiunei ilu va urma, dara enca si benedicerea mareșu Vulcanu candu se vede ca dupa dansulu se afla carele dupa cerintiele tempului se complinesca ce ilu au inceputu. —

Gloria lui Ddieu carele conduce inimile unailoru sei! ferbinte mal- tiamita naltiatulu Imperatoriu, carele prin acesta parentesca fapta, in inimile romaniloru isi mai funda un monumentu din sceli în sceli no- stersiveru; și reconosciintia celoru ce au solicitatu și au incoș- ciintiatu acesta causa Mai. sele și distimtu Dlui Silagianu carele prin acesta inca siau incoronatu tote formosele și laudaverile fapte de pana acum. —

Despre bucuria ce o speramu in venitoru dela profundele planu ale Esselentiei sale D. Eppu Vasilie Erdely nu puteam alta dico- decatu, ca atatu diecesa catu și posteritatea astepta multe dela He- celentia sa, mai vertosu acum candu nfi o influentia dinafara nu i sta spre pedeca a sierfii pentru binele publicu, și candu scaderile și lipsele nostre i suntu prea bine cunoscutu; eara din alta parte an- duse și in stare din venitul seu, ce suia pe anu aproape la 100,000 valutali, a se eterna la posteritate și a castiga inimile privi- toriloru prin fapte și sierfiri pentru înaintarea culturii nostre. Nu speramu ca Esselentia sa nu va romané inderetru lu producțiorulu seu nemuritoriu eppu Vulcanu cu staruștiele și serbtirile sale mai vertosu in causa scoleloru, in provisiunea recușiteloru gimnasiulu Beiusianu și aprovisionarea profesoriloru cu cuartre coreșpunde- tore scl.

De aice se vede ca causa scoleloru nostre nu este desperata și cum d'aciu negligintiele și derapanarile de sceli nu se potu restator- nici și repara in 3—4 ani. — Înaltulu guvernulu prin parentesca sele dispusatiuni ne deschide campu. — Populu patrușu de nece- sitatea institutiunei tenerimeii sele numai provocatu, aduce sierbtile sele; asa dara numai inteligentia Natiunei, și mai vertosu proști, cari suntu oganele cele mai anteiu a ori ce întreprindere, cari și cu juramentu suntu spre acea deobligati, se scuture nepasarea și se si implinesca devisă cu zelu și consciintiositate, apoi vrendu Ddieu tote voru fi.

*) Marele Vulcanu cu adenca sea intieleptiune, au prevediutu acesta și pentru aceea au ajutatulu înfiintirea acestui colegiu. —

**) Cine se'ndoeșce despre acesta citesca auritele lui invetiaturi alaturate fabuleloru de ilu, in 1814 in Buda tiparite, și mai vertosu a fabubei 154 dela facia 475 penen fine. —

*) In gimnasiulu de Beiusiu si estimpu se depusera examene de maturitate.

